

Handel in toeslagrechten en premierechten voor zoogkoeien: campagne 2007

Departement Landbouw en Visserij
afdeling Monitoring en Studie

Joeri Deuninck

Handel in toeslagrechten en premierechten voor zoogkoeien: campagne 2007

Joeri Deuninck

januari 2009

Paper, 21 blz

Depotnummer: D/2009/3241/016

Departement Landbouw en Visserij
afdeling Monitoring en Studie
Ellipsgebouw (6de verdieping)
Koning Albert II - laan 35, bus 40
1030 Brussel
Tel. 02 552 78 24 - Fax 02 552 78 21
✉ e-mail: ams@vlaanderen.be

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt:

Deuninck J. (2009) *Handel in toeslagrechten en premierechten voor zoogkoeien: campagne 2007*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Indien u echter toch problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u graag hierbij helpen. U kunt steeds contact met ons opnemen.

Handel in toeslagrechten en premierechten voor zoogkoeien: campagne 2007

Met dank aan

Anja Bockstal (Agentschap voor Landbouw en Visserij)

Els Bonte (Agentschap voor Landbouw en Visserij)

Lea Elst (Agentschap voor Landbouw en Visserij)

Dirk Bergen (Departement voor Landbouw en Visserij)

Koen Carels (Departement voor Landbouw en Visserij)

Dirk Van Gijseghem (Departement voor Landbouw en Visserij)

0 Inhoudsopgave

0	<u>Inhoudsopgave</u>	4
1	<u>Inleiding</u>	5
2	<u>Aantal toeslagrechten en premierechten voor zoogkoeien</u>	6
2.1	Bedrijfstoeslag : drie soorten toeslagrechten	6
2.2	Premierechten voor zoogkoeien	8
3	<u>Handel in toeslagrechten en premierechten voor zoogkoeien</u>	10
3.1	Bedrijfstoeslag: 3 soorten toeslagrechten	10
3.1.1	Overdracht tussen landbouwers	10
3.1.2	Overdracht naar de nationale reserve	13
3.2	Premierechten voor zoogkoeien	15
4	<u>Samenvatting en discussie</u>	20
5	<u>Referenties</u>	21

1 Inleiding

De Mid Term Review (MTR) van 2003 en een aantal latere (kleinere) hervormingen leiden vanaf 2005 tot een grotendeels ontkoppelen van de rechtstreekse steun. In Vlaanderen zijn in 2005 de hectarepremies in de akkerbouw (areaalbetalingen voor maïs, granen, oliehoudende zaden, vlas en braaklegging) en een aantal dierpremies (stieren- en ooiënpremie en slachtpremie volwassen runderen) ontkoppeld. In 2006 zijn de rechtstreekse steun aan zuivelproducenten (melk- en aanvullende premie), die pas geïntroduceerd is in 2004, en de rechtstreekse steun voor tabak ontkoppeld. Tevens is in datzelfde jaar de rechtstreekse steun voor suikerbieten en cichorei, pas geïntroduceerd in 2006, meteen ontkoppeld.

De ont koppeling gebeurt door middel van de bedrijfstoelage. Die is in Vlaanderen individueel bepaald op basis van de historische steun die een landbouwer ontvangen heeft tijdens een referentieperiode, of wat de nieuwe rechtstreekse steun betreft, op basis van de historische productie van de landbouwer. De bedrijfstoelage bestaat uit en wordt toegekend via een aantal toelagerechten (TR) met elk een bepaalde waarde: gewone toelagerechten (GTR), braakleggingstoelagerechten (BTR) en speciale toelagerechten (STR). Die toelagerechten kunnen vanaf 2006 overgedragen of verhandeld worden. Indien toelagerechten gedurende drie opeenvolgende jaren niet geactiveerd zijn, vervallen die aan de nationale reserve. 2007 is het eerste jaar dat dit kon gebeuren.

In de plantaardige sector zijn voor de campagne 2007 enkel een aantal kleinere steunmaatregelen nog gekoppeld (zaaizaad, noten, energie- en eiwitheoudende gewassen). In de dierlijke sector zijn dat de slachtpremie kalveren (SK) en de zoogkoeienpremie (ZK). Net zoals voor de toelagerechten zijn voor de zoogkoeienpremie individuele rechten per landbouwer toegekend (= zoogkoeienquotum). De premierechten voor zoogkoeien kunnen eveneens verhandeld worden. In geval van niet-gebruik vervallen die aan de Vlaamse reserve.

Doelstelling is een analyse van de verhandeling van toelagerechten (inclusief overdracht aan de nationale reserve) en de verhandeling van premierechten voor zoogkoeien (inclusief overdracht aan de Vlaamse reserve) voor de campagne 2007 in Vlaanderen.

Dit gebeurt op basis van data uit de gegevensbank van het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV). De data zijn geëxtraheerd op 13 augustus 2008. Die datum is belangrijk, aangezien er (voortdurend) kleine aanpassingen gebeuren aan de databank. Hierna wordt in hoofdstuk 2 als referentiekader dieper ingegaan op het aantal toelagerechten (TR) en zoogkoeienpremierechten (ZK). Hierbij wordt tevens een onderverdeling gemaakt van de bedrijven volgens de grootte (aantal of de waarde van de TR en ZK), de leeftijd van de bedrijfsleider en de provincie. Voor de vennootschappen is er geen leeftijd gekend. Indien het gaat om een samengestelde landbouwer wordt enkel de hoofdexploitant weerhouden. Voor een groepering van natuurlijke personen wordt enkel de jongste leeftijd in aanmerking genomen. De opdeling per provincie gebeurt via het adres van de beherende instantie (= de buitendienst van ALV) waar de landbouwer de verzamelaanvraag indient.

In hoofdstuk 3 wordt dieper ingegaan op de handel in toelagerechten en de handel in ZK, inclusief de overdracht naar de nationale reserve (in geval van TR) en de overdracht de Vlaamse reserve (in geval van ZK). Net zoals hiervoor wordt een onderverdeling gemaakt volgens de grootte (aantal of waarde van de TR en ZK), de leeftijd van de bedrijfsleider en de provincie. De resultaten hiervan worden vergeleken met het referentiekader (aantal TR en ZK) van hoofdstuk 2. Hoofdstuk vier vat de belangrijkste zaken zamen en bediscussieert de resultaten.

2 Aantal toeslagrechten en premierechten voor zoogkoeien

2.1 Bedrijfstoeslag: drie soorten toeslagrechten

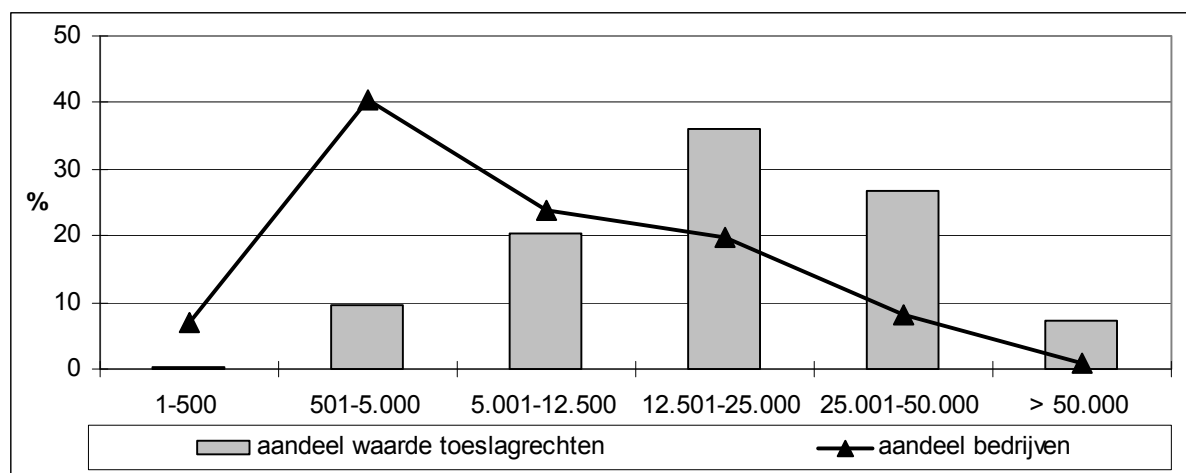
Er betaan drie soorten toeslagrechten: gewone toeslagrechten (GTR), braakleggingstoelagerechten (BTR) en speciale toeslagrechten (STR). Aan elk toeslagrecht is een bepaalde waarde verbonden. Tabel 1 toont de situatie voor de campagne 2007. De totale waarde van de toeslagrechten (TR) bedraagt bijna 241 miljoen euro. Het overgrote deel (99%) daarvan zijn GTR: 24.597 bedrijven hebben 480.213 GTR ter waarde van bijna 238,5 miljoen euro. De toeslag per bedrijf bedraagt 9.693 euro, de waarde per recht 496 euro en het aantal rechten per bedrijf 19,5. De BTR zijn van een veel kleinere orde: 1.926 bedrijven hebben 5.101 BTR ter waarde van bijna 2 miljoen euro. De toeslag per bedrijf is gelijk aan 997 euro wat in vergelijking met de GTR zeer laag is. Dit is te wijten aan een iets lagere waarde per BTR (377 euro), maar vooral aan een klein aantal BTR per bedrijf (2,6). De STR vormen de kleinste categorie: 198 bedrijven hebben 260 STR ter waarde van 0,6 miljoen euro. De waarde per STR is wel zeer groot (2.161 euro), het aantal STR per bedrijf echter zeer laag (1,3) waardoor ook de toeslag per bedrijf lager is (2.834 euro).

Tabel 1. Aantal toeslagrechten in Vlaanderen in 2007

	# bedrijven	# rechten	waarde rechten (€)	toeslag / bedrijf (€)	waarde / recht (€)	# rechten / bedrijf
GTR	24.597	480.213	238.417.016	9693	496	19,5
BTR	1.926	5.101	1.920.638	997	377	2,6
STR	198	260	561.215	2834	2.161	1,3
TR	24.754	485.573	240.898.868	9732	496	19,6

Bron: databank ALV op 13.08.2008

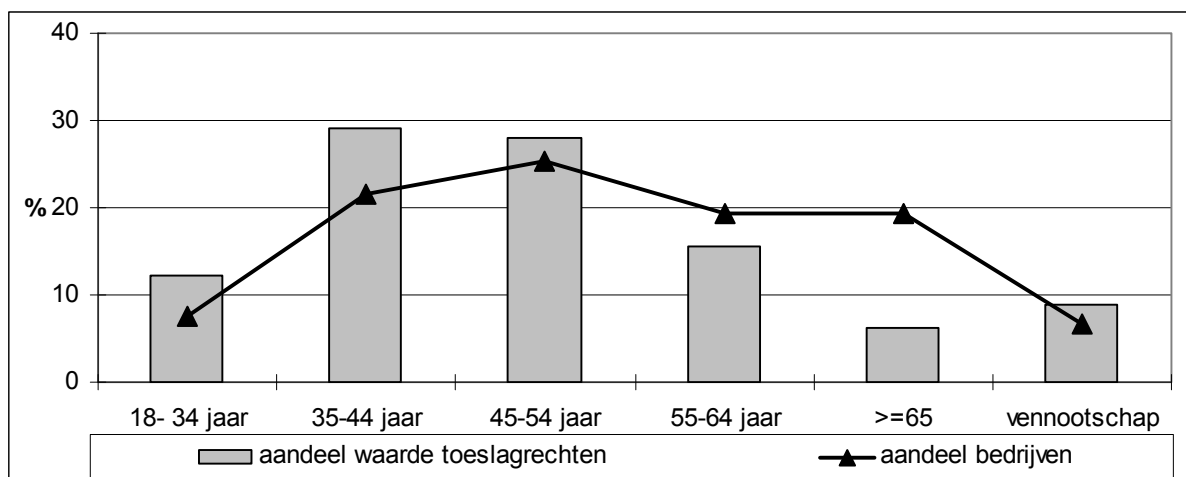
Figuur 1, Figuur 2 en Figuur 3 tonen het aandeel bedrijven en het aandeel van de waarde van de toeslagrechten (TR) volgens groottecategorie (waarde TR), volgens leeftijd bedrijfsleider en volgens provincie.

Figuur 1. Verdeling bedrijven met toeslagrechten volgens waarde toeslagrechten

Bron: databank ALV op 13.08.2008

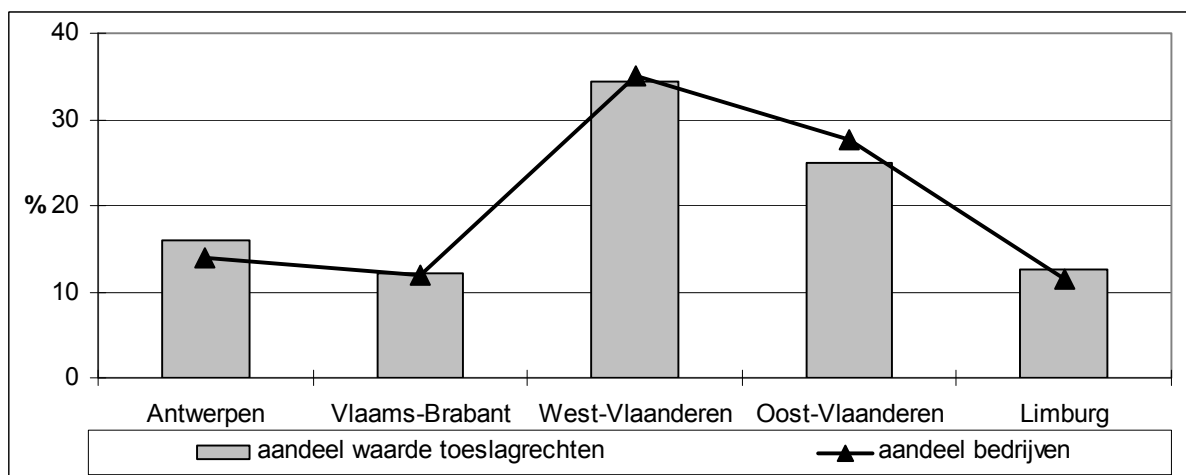
Figuur 1 toont dat de lagere groottecategorieën ten opzichte van het percentage bedrijven een kleiner percentage van de waarde van de TR vertegenwoordigen: 7% van de bedrijven met maximaal 500 euro aan TR heeft amper 0,2% van de waarde van de TR. In de hogere groottecategorieën geldt het omgekeerde: een kleiner percentage bedrijven vertegenwoordigt een hoger percentage van de waarde van de TR: 1% van de bedrijven met meer dan 50.000 euro aan TR heeft 7% van de waarde van de TR. 40,5% van de bedrijven zit in de categorie 501 – 5.000 euro (maar vertegenwoordigt slechts 9,5% van de waarde van de TR), terwijl 36% van de waarde van de TR in bezit is van bedrijven in de categorie 12.501 – 25.000 euro.

Figuur 2. Verdeling bedrijven met toeslagrechten volgens leeftijd bedrijfsleider

Bron: databank ALV op 13.08.2008

Oudere bedrijfsleiders en dan vooral die van 65 jaar of ouder hebben ten opzichte van hun aandeel in de bedrijven met TR (met 19,5% toch een aanzienlijke groep) een kleiner percentage van de waarde van de TR (6%) (Figuur 2). De gemiddelde waarde van de TR per bedrijf (3.132 euro) is daarmee het laagst. Vennootschappen en jongere bedrijfsleiders vertegenwoordigen ten opzichte van het aandeel bedrijven een hoger percentage van de waarde van de TR: 7,5% van de bedrijfsleiders jonger dan 35 heeft 12,5% van de waarde van de TR en met 16.064 euro de hoogste gemiddelde waarde per bedrijf. Het grootste aandeel bedrijven en het grootste aandeel steun bevindt zich in de middelste leeftijdscategorieën (35 – 44 jaar en 45 – 54 jaar).

Figuur 3. Verdeling bedrijven met toeslagrechten volgens provincie

Bron: databank ALV op 13.08.2008

Figuur 3 geeft aan dat het grootste aantal bedrijven met TR (35%) en het grootste aandeel van de waarde van de TR (34%) in West-Vlaanderen zit. Oost-Vlaanderen volgt op de tweede plaats met 27,5% van de bedrijven en 25% van de waarde van de TR. Het percentage van de waarde van de TR is in Oost-Vlaanderen wat lager dan het percentage bedrijven. De gemiddelde waarde van de TR per bedrijf is met 8.810 euro daarmee het laagst van alle provincies. In Antwerpen geldt het omgekeerde: 14% van de bedrijven met TR vertegenwoordigen 16% van de waarde van de TR zodat de gemiddelde waarde van de TR per bedrijf met 11.092 euro het hoogst is van alle provincies.

2.2 Premierechten voor zoogkoeien

Het aantal zoogkoeienpremierechten (ZK) waarover een landbouwer beschikt noemt men het zoogkoeienquotum. Dit is het maximum aantal vrouwelijke runderen waarvoor een landbouwer de zoogkoeienpremie kan krijgen. Het zoogkoeienquotum (in aantal zoogkoeien en vaarzen) voor de campagne 2007 bedraagt 127.091 verdeeld over 6.657 bedrijven (Tabel 2). Dit betekent een gemiddelde van 19,1 dieren per bedrijf. Het plafond is in Vlaanderen vastgesteld op 127.548 premiegerechtigde dieren en een maximum budget van 31,366 miljoen euro. De maximale premie per dier bedraagt 250 euro.

Tabel 2. Aantal premierechten voor zoogkoeien in 2007

Aantal bedrijven	Aantal dieren	Aantal dieren / bedrijf
6.657	127.091	19,1

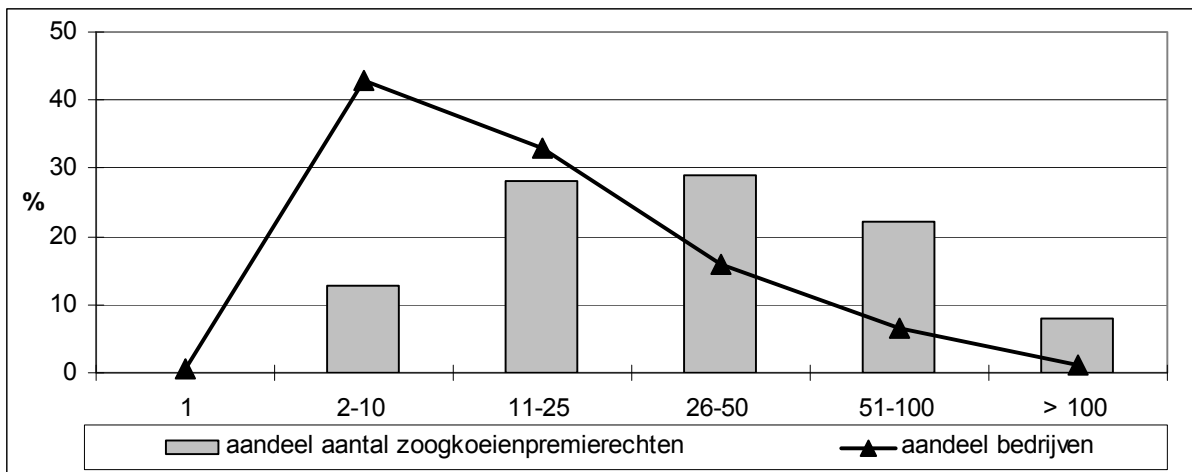
Bron: databank ALV op 13.08.2008

Figuur 4, Figuur 5 en Figuur 6 tonen het aandeel bedrijven en het aandeel van het aantal zoogkoeienpremierechten (ZK) volgens groottecategorie (aantal ZK), volgens leeftijd bedrijfsleider en volgens provincie. In de lagere groottecategorieën is het aandeel in het aantal ZK kleiner dan het aandeel van de bedrijven: 43% van de bedrijven heeft 2 – 10 ZK maar vertegenwoordigt daarmee slechts 13% van het aantal ZK (Figuur 4). In de hogere groottecategorieën geldt het omgekeerde: 1% van de bedrijven met meer dan 100 ZK vertegenwoordigt 8% van het aantal ZK.

Oudere bedrijfsleiders hebben ten opzichte van hun aandeel bedrijven een kleiner aandeel in het aantal ZK: 16% van de bedrijven vertegenwoordigt slechts 7% van het aantal ZK (Figuur 5). Het aantal ZK per bedrijf (8,5) is daarmee het laagst. In tegenstelling daarmee hebben vennootschappen en bedrijfsleiders jonger dan 35 jaar een hoger aandeel in het aantal ZK dan hun aandeel bedrijven: 8,5% van de bedrijven met een bedrijfsleider jonger dan 35 heeft 12,5% van het aantal ZK. Het aantal ZK per bedrijf (28) is daarmee het hoogst. Vennootschappen vormen met slechts 3,5% van de bedrijven een beperkte en tevens de kleinste categorie. De middelste leeftijdscategorie (45 – 54 jaar) heeft het grootste aantal bedrijven (29%) en het grootste aantal ZK (30%).

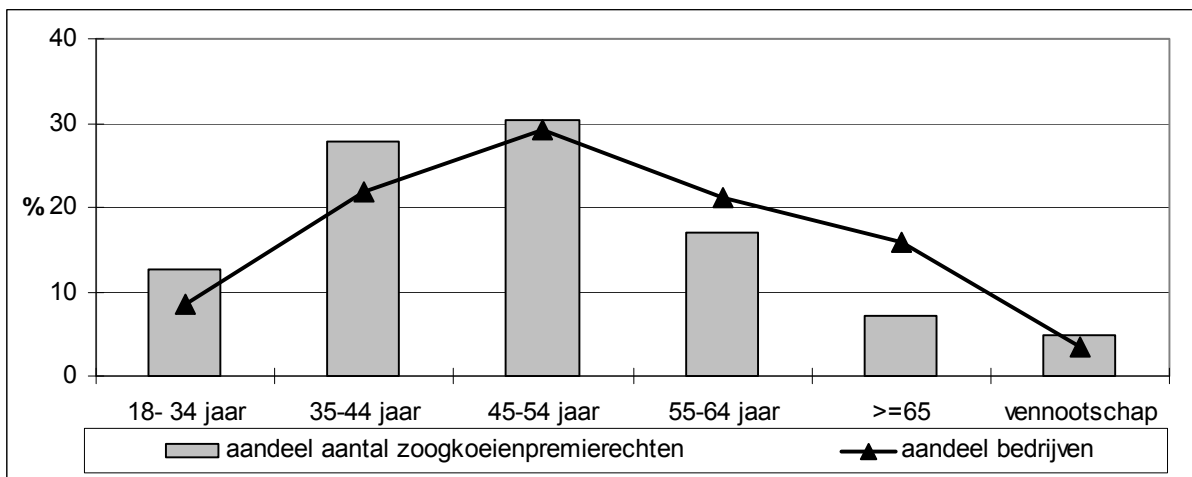
Figuur 6 geeft aan dat West-Vlaanderen het grootste aandeel bedrijven met ZK en het grootste aandeel in het aantal ZK heeft (40%). Oost-Vlaanderen volgt met 31% van de bedrijven en 28% van het aantal ZK. Oost-Vlaanderen heeft het laagste aantal ZK per bedrijf (17), Antwerpen het hoogste (22).

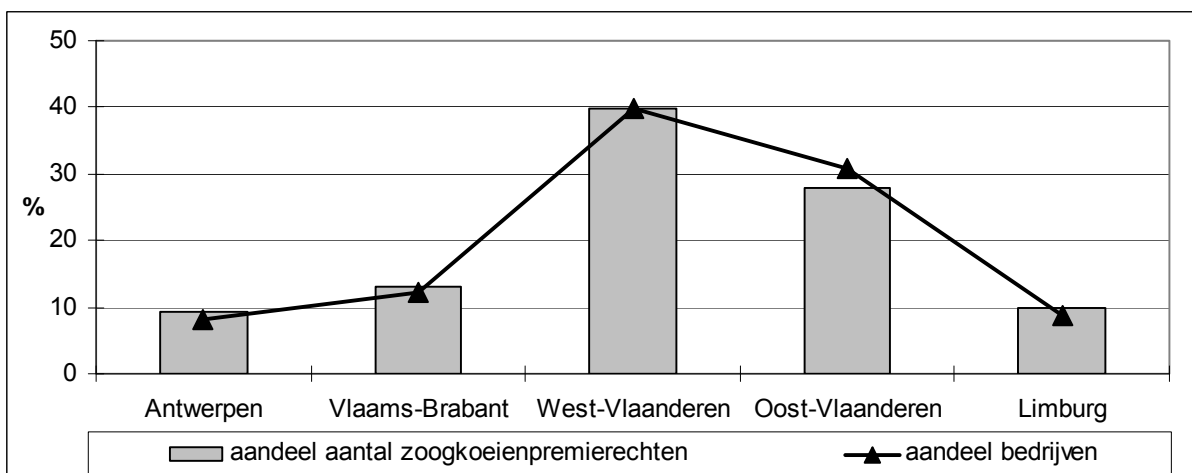
Figuur 4. Verdeling bedrijven met zoekkoepenpremierechten volgens aantal zoekkoepenpremierechten

Bron: databank ALV op 13.08.2008

Figuur 5. Verdeling bedrijven met zoekkoepenpremierechten volgens leeftijd bedrijfsleider

Bron: databank ALV op 13.08.2008

Figuur 6. Verdeling bedrijven met zoekkoepenpremierechten volgens provincie

Bron: databank ALV op 13.08.2008

3 Handel in toeslagrechten en premierechten voor zoogkoeien

3.1 Bedrijfstoelage: 3 soorten toeslagrechten

3.1.1 Overdracht tussen landbouwers

In 2007 hebben 2.810 bedrijven 34.196 toeslagrechten ter waarde van bijna 15 miljoen euro overgelaten (Tabel 3). De overgrote meerderheid (bijna 99%) zijn gewone toeslagrechten (GTR): 2.789 bedrijven hebben 33.781 GTR overgedragen ter waarde van 14,8 miljoen euro. Ten opzichte van het referentiekader in Tabel 1 komt dit overeen met 11% van het aantal bedrijven met GTR, 7% van het aantal GTR en 6% van de waarde van de GTR. Het aantal GTR per bedrijf is met 12,1 een stuk lager dan in Tabel 1 en de waarde van de GTR per bedrijf is met 438 euro iets lager. Hierdoor ligt uiteindelijk de waarde van de overgedragen GTR per bedrijf met 5.309 euro een stuk lager dan de waarde van de GTR per bedrijf van 9.693 euro in Tabel 1. Dit betekent dat vooral bedrijven met weinig GTR deze GTR overdragen of dat een aantal bedrijven slechts een deel van de GTR overlaten. Dit is niet het geval wat de BTR betreft waar het aantal overgedragen BTR per bedrijf en de waarde van de overgedragen BTR slechts iets lager is dan de situatie bij het totaal van de BTR.

Tabel 3. Overgedragen toeslagrechten in 2007 (standpunt overlater)

	# bedrijven	# rechten	waarde rechten (€)	waarde / bedrijf (€)	waarde / recht (€)	# rechten / bedrijf
GTR	2.789	33.781	14.807.280	5.309	438	12,1
BTR	165	400	146.383	887	366	2,4
STR	13	15	28.604	2.200	1.907	1,2
TR	2.810	34.196	14.982.267	5.332	438	12,17

Bron: databank ALV op 13.08.2008

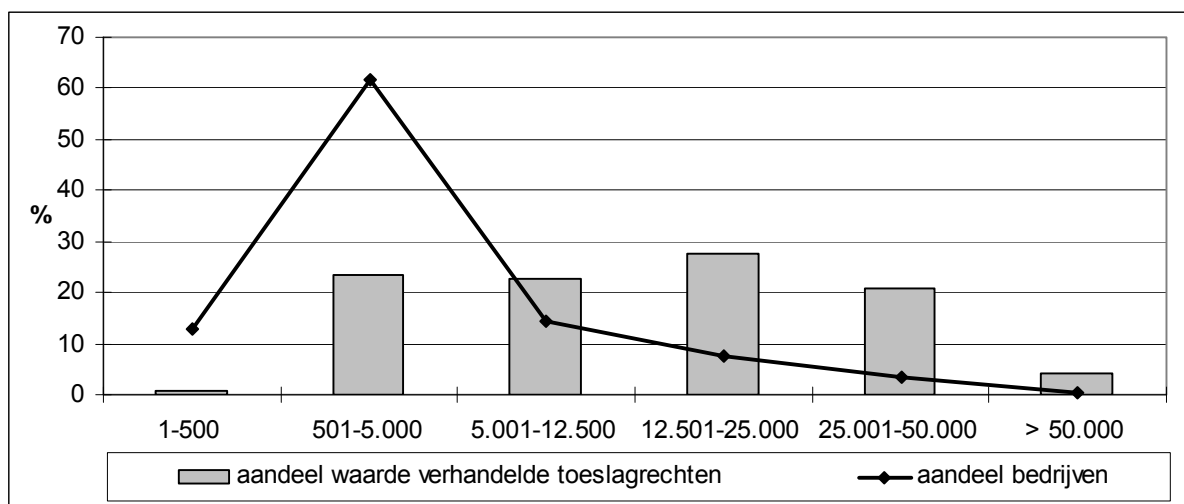
Toeslagrechten kunnen met of zonder grond verkocht worden. Voorwaarde voor de verkoop zonder grond is dat minstens 80% van de TR gedurende minstens één kalenderjaar geactiveerd zijn. Zijn er geen 80% geactiveerd, dan kunnen de TR nog verkocht worden indien het niet-geactiveerde deel eerst vrijwillig aan de nationale reserve afgestaan wordt. TR kunnen ook verhuurd worden op voorwaarde dat de overeenkomstige hectaren mee verhuurd worden. Dit zou grondeigenaars die ook TR bezitten, kunnen aanzetten tot het verpachten van hun grond en hun TR op het moment dat ze zelf niet meer willen boeren. Het merendeel van de toeslagrechten wordt definitief overgedragen zonder grond: 2.822 bedrijven laten 33.439 toeslagrechten over ter waarde van 14,7 miljoen euro (98% van de totale waarde) (Tabel 4). Het aantal en de waarde van de rechten in de categorie 'tijdelijke overdracht met grond' en vooral 'definitieve overdracht met grond' is klein.

Tabel 4. Type overdracht toeslagrechten in 2007 (standpunt overlater)

Type overdracht toeslagrechten	Aantal bedrijven	Aantal rechten	Waarde rechten
Definitieve overdracht zonder grond	2.822	33.439	14.695.916
Definitieve overdracht met grond	9	43	14.398
Tijdelijke overdracht met grond	136	714	271.954
Totaal	2.810	34.196	14.982.267

Bron: databank ALV op 13.08.2008

Figuur 7 toont het aandeel van de bedrijven die TR verhandelen en het aandeel van de waarde van de verhandelde TR volgens groottecategorie (= waarde verhandelde TR) vanuit het standpunt van de overlater. De situatie voor de overnemer is nagenoeg identiek. Het percentage bedrijven in de lagere groottecategorieën is lager dan het percentage van de waarde van de TR. Voor de hogere groottecategorieën geldt het omgekeerde. 62% van de bedrijven zit in de categorie 501 – 5.000 euro aan overgedragen TR maar vertegenwoordigt daarmee slechts 23,5% van de waarde van de overgedragen TR. Het aandeel van de waarde van de overgedragen TR is met 28% het hoogst in de categorie 12.501 – 25.000 euro (het aandeel van de bedrijven bedraagt daar slechts 8%). Ten opzichte van de totale TR (Figuur 1) bevindt zich een groter aandeel bedrijven en steun in de lagere groottecategorieën. Dit geeft aan dat ofwel bedrijven met weinig GTR deze GTR overdragen ofwel dat een aantal bedrijven maar een deel van hun GTR overlaten.

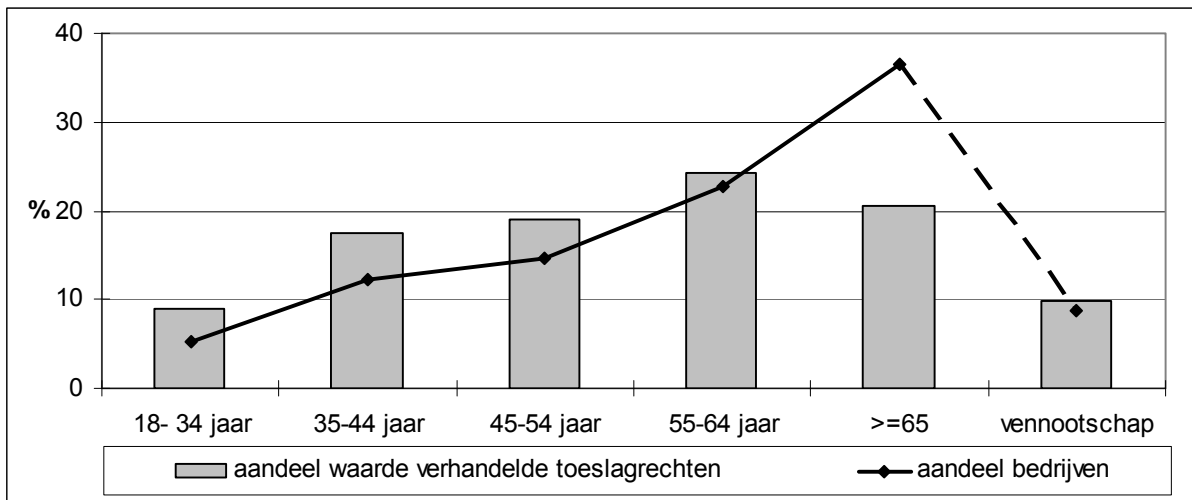
Figuur 7. Verdeling bedrijven volgens de waarde van de verhandelde toeslagrechten (overlater)

Bron: databank ALV op 13.08.2008

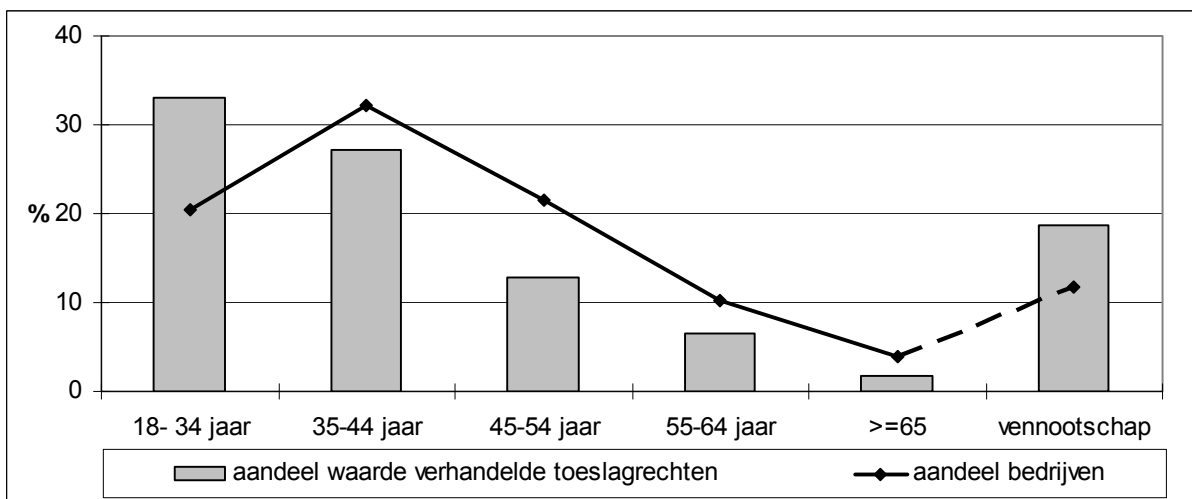
Figuur 8 en Figuur 9 tonen de verdeling van de bedrijven volgens leeftijd van de bedrijfsleider en dit vanuit het standpunt van de overlater en het standpunt van de overnemer. Er is een duidelijk verschil in het leeftijdsprofiel. Bedrijven die toeslagrechten overlaten hebben vooral een oudere bedrijfsleider in tegenstelling tot bedrijven die toeslagrechten overnemen waar de bedrijfsleiders jonger zijn. Het merendeel van de bedrijfsleiders die toeslagrechten overlaat, is 65 jaar of ouder (37%). De waarde van de toeslagrechten die deze categorie vertegenwoordigt, bedraagt echter slechts 20%. De gemiddelde waarde per bedrijf is met 2.837 euro daarmee het laagst. Daarnaast bevindt 23% van de bedrijven zich in de categorie 55 – 64 jaar. Slechts 5% van de bedrijven die TR overlaten, zijn jonger dan 35 jaar en 9% zijn een vennootschap. In de jongere leeftijdscategorieën is het aandeel van het aantal bedrijven kleiner dan het aandeel van de waarde van de overgedragen TR.

De meeste bedrijven die TR overnemen, hebben een jongere bedrijfsleider: 32% van de bedrijfsleiders is tussen 35 en 44 jaar, 22% is tussen 45 en 54 jaar en 20% is jonger dan 35 jaar. Die laatste categorie vertegenwoordigt echter 33% van de waarde van de overgenomen TR. De gemiddelde waarde per bedrijf is met 8.098 euro daarmee het hoogst. In de oudere leeftijdscategorieën is het aandeel van de waarde van de TR kleiner dan het aandeel van het aantal bedrijven: 10% van de bedrijfsleiders is tussen 55 en 64 jaar en slechts 4% van de

bedrijfsleiders is 65 jaar of ouder. Die vertegenwoordigen 7% en 2% van de waarde van de overgenomen TR.

Figuur 8. Verdeling bedrijven met verhandelde toelagerechten (overlater) volgens leeftijd
Bron: databank ALV op 13.08.2008

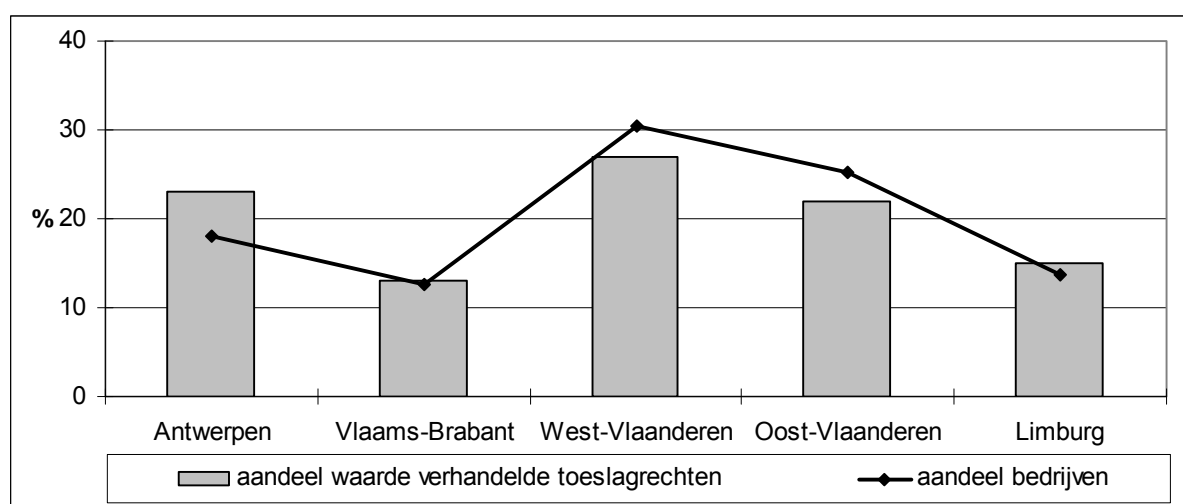

Figuur 9. Verdeling bedrijven met verhandelde toelagerechten (overnemer) volgens leeftijd

Bron: databank ALV op 13.08.2008

Figuur 10 toont het aandeel van de bedrijven die TR verhandelen en het aandeel van de waarde van de verhandelde TR volgens provincie vanuit het standpunt van de overlater. De situatie voor de overnemer is min of meer gelijkaardig. West-Vlaanderen heeft het grootste aandeel bedrijven en het grootste aandeel van het aantal TR. Op de tweede plaats komt Oost-Vlaanderen wat het aantal bedrijven dat TR verhandelt betreft, en Antwerpen wat het aantal verhandelde TR betreft. Dit laatste is verschillend van het referentiekader in Figuur 3. Ten opzichte van de totale TR (Figuur 3) is het aandeel bedrijven dat TR overgedragen heeft en het aandeel van de waarde van de overgedragen TR met name hoger in de provincie Antwerpen (+4% aandeel bedrijven en +7% aandeel waarde TR), en in iets mindere mate Limburg. In de provincie West-Vlaanderen (-5% aandeel bedrijven en -7% aandeel waarde TR), en in iets mindere mate Oost-Vlaanderen is dat lager. Dit betekent dat verhoudingsgewijs meer TR overgedragen zijn in Antwerpen en Limburg, en minder in West-

en Oost-Vlaanderen. Net zoals in Figuur 3 en zelfs nog meer uitgesproken is in Antwerpen het percentage van de waarde van de TR (23%) hoger dan het percentage van de bedrijven (18%). De gemiddelde waarde van de overgedragen TR per bedrijf is met 6.531 daarmee het hoogst, en dit is uitsluitend een gevolg van een hoger aantal overgedragen TR per bedrijf (15 TR per bedrijf). In Oost-Vlaanderen en, tegengesteld aan Figuur 3, eveneens in West-Vlaanderen is het percentage bedrijven hoger dan het percentage van de waarde van de TR. De gemiddelde waarde van de overgedragen TR is met bijna 4.500 euro daarmee het laagst (aantal overgedragen TR per bedrijf is gelijk aan 10).

Figuur 10. Verdeling bedrijven met verhandelde toeslagrechten (overlater) volgens provincie

Bron: databank ALV op 13.08.2008

3.1.2 Overdracht naar de nationale reserve

Toeslagrechten kunnen eveneens overgedragen worden naar de nationale reserve. Indien toeslagrechten drie opeenvolgende jaren niet geactiveerd zijn, vervallen die automatisch aan de nationale reserve. 2007 is het eerste jaar dat dit kon voorvallen. Tabel 5 geeft weer dat 674 bedrijven 11.466 toeslagrechten (TR) ter waarde van in totaal 412.976 euro (verplicht) afgestaan hebben aan de nationale reserve (NR). In de meeste gevallen (66% van de bedrijven) gaat het om minder dan 500 euro per bedrijf en voor slechts enkele gaat het om meer dan 5.000 euro per bedrijf.

Tabel 5. Overdracht toeslagrechten naar nationale reserve in 2007

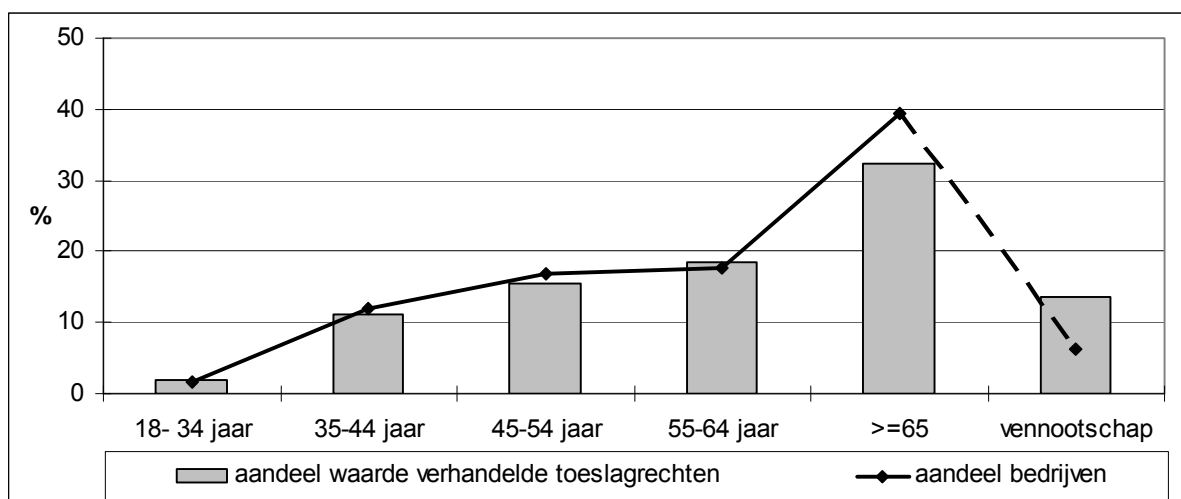
	# bedrijven	# rechten	waarde rechten (€)	waarde / bedrijf (€)	waarde / recht (€)	# rechten / bedrijf
GTR	668	11.454	398.832	597	35	17,1
BTR	7	5	3.431	490	686	0,7
STR	6	7	10.714	1.786	1.531	1,2
TR	674	11.466	412.976	613	36	17,0

Bron: databank ALV op 13-08-2008

Het merendeel (bijna 97%) zijn GTR: 668 bedrijven hebben 11.454 GTR ter waarde van bijna 0,4 miljoen euro afgestaan aan de NR. De gemiddelde waarde van de overgedragen GTR per bedrijf bedraagt 597 euro, wat zeer laag is. Dit is een gevolg van de zeer lage waarde per

overgedragen GTR van 35 euro (tegenover een bedrag van 496 euro per GTR in Tabel 1), en niet zozeer van het aantal overgedragen GTR per bedrijf dat gelijk is aan 17,1. Dit houdt in dat vooral bedrijven met GTR van een zeer lage waarde die niet geactiveerd hebben waardoor die vervallen zijn aan de NR. Wat opvalt, is dat tegengesteld hieraan de gemiddelde waarde per overgedragen BTR met 686 euro per BTR zeer hoog is, en zelfs heel wat hoger dan de waarde per BTR in Tabel 1. Het gaat hier echter slechts om een beperkt aantal rechten en bedrijven.

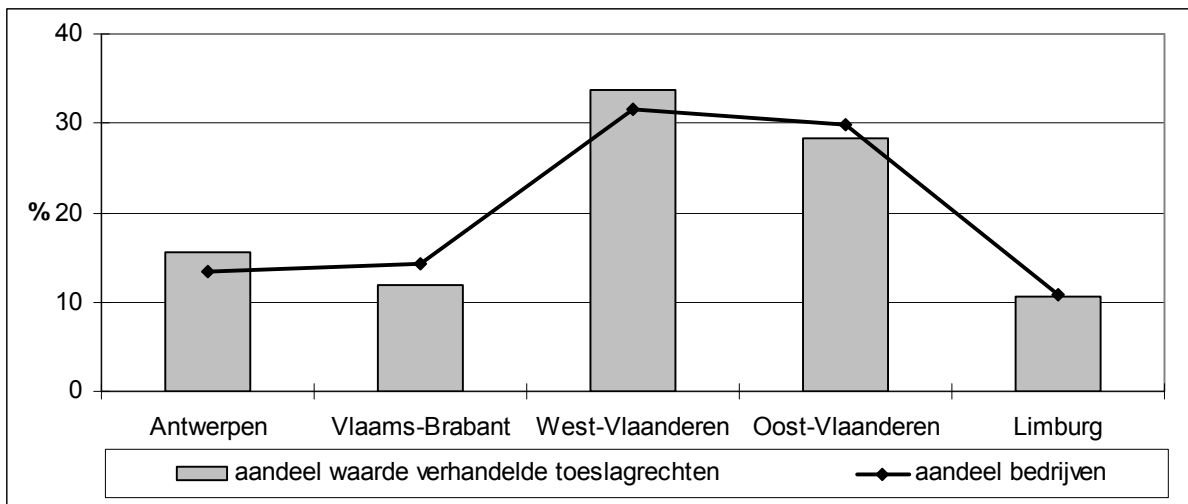
Figuur 11 toont de verdeling van bedrijven die toeslagrechten afgestaan hebben aan de nationale reserve volgens de leeftijd van de bedrijfsleider. Vooral oudere bedrijfsleiders verloren toeslagrechten aan de nationale reserve. De meeste bedrijven (40%) zijn 65 jaar of ouder. Hun aandeel in de waarde van de TR is met 32% lager. Het gemiddelde bedrag per bedrijf is met 497 euro daarmee het laagst. Slechts 2% van de bedrijfsleiders is jonger dan 35 jaar. Bij de vennootschappen is het aandeel bedrijven eveneens laag (6%). Daar is echter het aandeel van de waarde van de TR (14%) relatief hoger dan het aandeel in het aantal bedrijven waardoor de gemiddelde waarde per bedrijf het hoogst is (1.315 euro). De situatie is daarmee gelijkaardig aan die van de verdeling van de bedrijven met verhandelde toeslagrechten vanuit het standpunt van de overlater (Figuur 8).

Figuur 11. Verdeling bedrijven met overdracht toeslagrechten naar de nationale reserve volgens leeftijd bedrijfsleider

Bron: databank ALV op 13-08-2008

Figuur 12 toont de verdeling van de bedrijven die TR afgestaan hebben aan de NR volgens provincie. West-Vlaanderen heeft het grootste aantal bedrijven en aantal van de TR (32% en 34%), gevolgd door Oost-Vlaanderen (30% van de bedrijven en 28% van het aantal TR) en Antwerpen (13% van de bedrijven en 16% van het aantal TR). Ten opzichte van Figuur 3 zijn de verschillen niet uitgesproken. Dus het is niet zo dat vooral één provincie verliest aan de nationale reserve. Toch is er een lichte oververtegenwoordiging van Oost-Vlaanderen (aandeel waarde TR is 25% en aandeel waarde TR naar NR is 28%).

Figuur 12. Verdeling bedrijven met overdracht toelagenrechten naar de nationale reserve volgens provincie

Bron: databank ALV op 13-08-2008

3.2 Premierechten voor zoekgoeden

Tabel 6 toont het aantal overgedragen zoekgoedenpremierechten (ZK) voor 2007 en dit zowel naar de overlater (LT) en de overnemer (NM) toe als wat betreft de interactie met de Vlaamse reserve (VR). In totaal zijn er 794 transacties gebeurd waarbij 9.030,2 rechten overgelaten zijn (hetzij aan andere landbouwers hetzij aan de reserve), en zijn er 1.004 transacties waarbij 9.089,6 rechten overgenomen zijn (hetzij van landbouwers hetzij van de reserve). In totaal zijn 754,3 rechten van de reserve naar landbouwers gegaan en zijn 694,9 rechten van landbouwers naar de reserve gegaan. Dit betekent dat er netto een uitstroom van 59,4 rechten uit de Vlaamse reserve was. Dit verklaart het verschil tussen het aantal overgenomen en het aantal overgelaten rechten. Het aantal transacties is verschillend van het aantal bedrijven doordat een aantal bedrijven de rechten overlaten aan / overnemen van meer dan een bedrijf of doordat een aantal bedrijven op meerdere manieren ZK overlaten of overnemen (i.e. aantal bedrijven is kleiner dan het aantal transacties).

Tabel 6. Verhandeling van zoekgoedenpremierechten in 2007

	Overlater (LT)		Overnemer (NM)		Vlaamse reserve (VR)	
	aantal transacties	aantal rechten	aantal transacties	aantal rechten	aantal rechten van	aantal rechten naar
DT	588	6.327,4	588	6290,8	-	36,6
DT1			300	3.125,8	-	-
DT2	588	6.327,4	288	3.165,0	-	36,6
DR	93	2.044,5	93	2.044,5	-	-
DH	-	-	335	514,9	514,9	-
DX	113	658,3	-	-	-	658,3
DY	-	-	28	239,4	239,4	-
Totaal	794	9.030,2	1.044	9.089,6	754,3	694,9

Bron: databank ALV op 13.08.2008

DH: toekenning uit Vlaamse reserve, DX: verlies rechten wegens niet-gebruik; DY: annulatie verlies na bezwaar; DT1 en DR: overdracht via een volledige bedrijfsovername; DT2: overdracht tussen landbouwers

De overdracht van ZK kan op verschillende manieren gebeuren. De code DH staat voor de toekenning van rechten uit de Vlaamse reserve. In totaal zijn 514,9 rechten toegekend aan 335 bedrijven (het aantal transacties is hier gelijk aan het aantal bedrijven). Dit houdt in dat er gemiddeld 1,54 ZK per landbouwer toegekend is. De rechten worden vooral toegekend aan bedrijfsleiders jonger dan 35 jaar (71% van de transacties), bedrijfsleiders tussen 35 – 40 jaar (24% van de transacties), en vennootschappen (5% van de transacties). 47% van de ZK toegekend uit de reserve gaan naar West-Vlaanderen, gevolgd door Oost-Vlaanderen met 29%. Ten opzichte van Figuur 6 (totaal aantal ZK per provincie) is het aandeel van het aantal ZK die toegekend worden uit de reserve hoger in West-Vlaanderen (47% versus 40%) en lager voor Limburg (6% versus 10%), Antwerpen (7% versus 9%) en Vlaams-Brabant (11% versus 13%).

Indien ZK niet gebruikt worden verliest de landbouwer zijn rechten (code DX in Tabel 6). Die gaan naar de Vlaamse reserve. Ingeval bezwaar aangetekend wordt en dit bezwaar aanvaard wordt, wordt het verlies van de rechten geannuleerd (code DY in Tabel 6). De ZK gaan dan van de reserve terug naar de landbouwer in kwestie. In 2007 hebben 113 bedrijven 658,3 ZK verplicht afgestaan aan de reserve en is voor 28 bedrijven het verlies van 239,4 ZK geannuleerd na bezwaar (het aantal transacties is ook hier gelijk aan het aantal bedrijven).

De gecombineerde analyse betreffende het verlies van rechten wegens niet-gebruik en annulatie van dat verlies (DX en DY) toont aan dat bedrijfsleiders die uiteindelijk hun rechten verliezen vooral oudere bedrijfsleiders zijn: 46% van de bedrijfsleiders is 65 jaar of ouder (31% van het aantal ZK) en 15% is tussen 54 – 65 jaar (41% van het aantal ZK). Een beperkt percentage (9%) is jonger dan 35 jaar en in slechts 2,5% gaat het om vennootschappen.

Het gaat verder om een beperkt aantal rechten per bedrijf (5,8 ZK per bedrijf). In 78% van de gevallen gaat het om minder dan 5 ZK en in 13% om 5 – 10 ZK. Bij een beperkt aantal bedrijven gaat het om meer dan 10 ZK per bedrijf. 28% van de bedrijven en 34% van het aantal ZK afgestaan aan de reserve is afkomstig uit West-Vlaanderen, gevolgd door Oost-Vlaanderen (39% van het aantal bedrijven en 30% van het aantal ZK). Het aantal ZK per bedrijf is daar het laagst (3,8 rechten). Het is het hoogst in de provincie Antwerpen (7 ZK per bedrijf). Het percentage ZK afgestaan aan de reserve ten opzichte van het aandeel van het totale aantal ZK per provincie (Figuur 6) is kleiner in West-Vlaanderen (34% versus 40%) en groter in vooral Limburg (15% versus 13%).

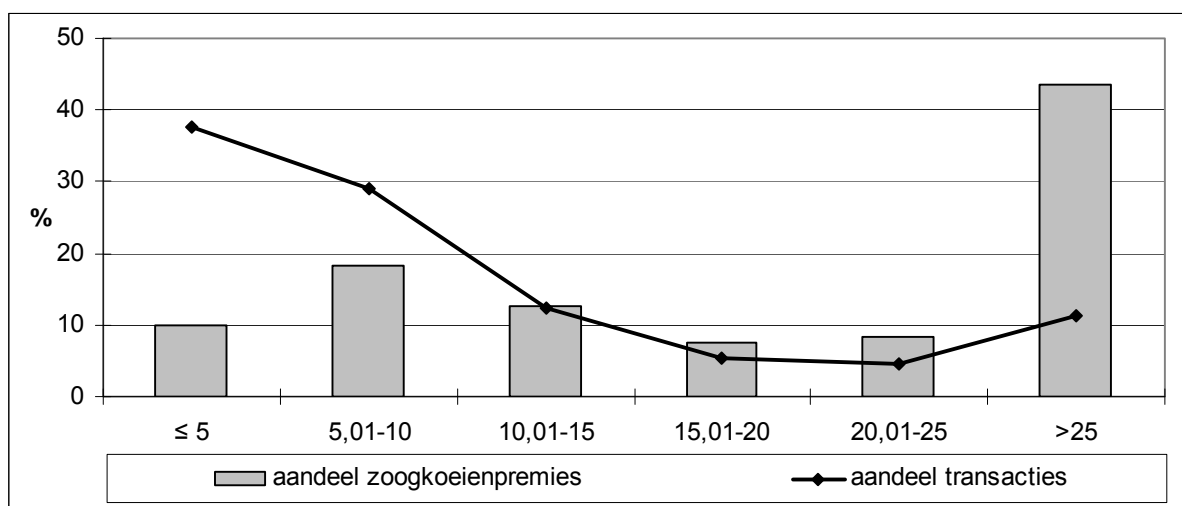
De meeste overdrachten gebeuren via een volledige bedrijfsovername (code DR en code DT1 in Tabel 6) of via een overdracht tussen landbouwers (code DT2 in Tabel 6). In dit laatste geval wordt 1% van de rechten ingehouden voor de Vlaamse reserve. In 2007 zijn zo tijdens 288 transacties 36,6 rechten naar de reserve gegaan en 3.165 rechten uiteindelijk door andere landbouwers overgenomen (het aantal transacties is hier niet gelijk aan het aantal bedrijven). Het aantal ZK per transactie is gelijk aan 11,0.

Bij een volledige bedrijfsovername is er geen afhouding van het aantal overgedragen ZK voor de reserve. Een volledige bedrijfsovername kan op twee manieren. Een eerste mogelijkheid is de overdracht via premieaanvraag (DR). In dit geval dient de overnemer tijdens de lopende premiecampagne (1 mei t.e.m. 30 september) het premieaanvraagformulier van de overlater in. De premieaanvraag en het zoogkoeienquotum worden dan meteen overgezet op de overnemer. In 2007 zijn op die manier tijdens 93 transacties 2.004,5 rechten overgedragen / overgenomen. Het aantal rechten per transactie is gelijk aan 22,0. Dit is hoog en zelfs iets hoger dan het referentiekader in Tabel 2 waar het aantal ZK per bedrijf 19,1 bedraagt. Een tweede optie is dat in februari een formulier overdracht van premierechten voor zoogkoeien

ingediend wordt (DT2). Op die manier zijn 3.125,8 rechten overgenomen tijdens 300 transacties in 2007. Dit komt overeen met 10,5 rechten per transactie.

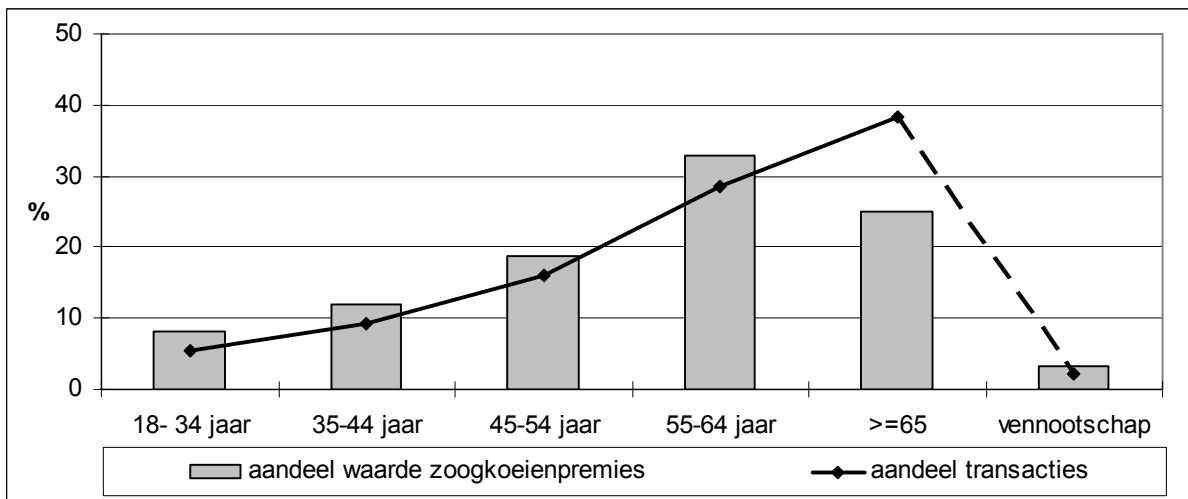
De overdracht via een volledige bedrijfsovername en tussen landbouwers wordt hierna gecombineerd geanalyseerd. Figuur 13 toont het aandeel van de bedrijven die ZK verhandelen en het aandeel van de waarde van de verhandelde ZK volgens groottecategorie (= aantal verhandelde ZK) voor de overlater. De situatie voor de overnemer is nagenoeg identiek. Ten opzichte van de totale ZK (Figuur 4) bevindt zich een groter aandeel bedrijven en steun in de lagere groottecategorieën: 66,5% van de transacties zit in de categorie tot maximaal 10 overgedragen ZK maar vertegenwoordigt daarmee slechts 28,2% van het totale aantal overgedragen ZK. Dit betekent dat ofwel bedrijven met weinig ZK deze ZK overdragen of dat een aantal bedrijven maar een deel van hun ZK overdragen. Net zoals in Figuur 4 is het percentage bedrijven in de lagere groottecategorieën lager dan het percentage van de waarde van de ZK. Voor de hogere groottecategorieën geldt het omgekeerde: 11% van de bedrijven met meer dan 25 overgedragen rechten vertegenwoordigt 43,5% van het aantal overgedragen rechten.

Figuur 13. Verdeling transacties van zoekkoeienrechten volgens het aantal rechten vanuit het standpunt van de overlater

Bron: databank ALV op 13.08.2008

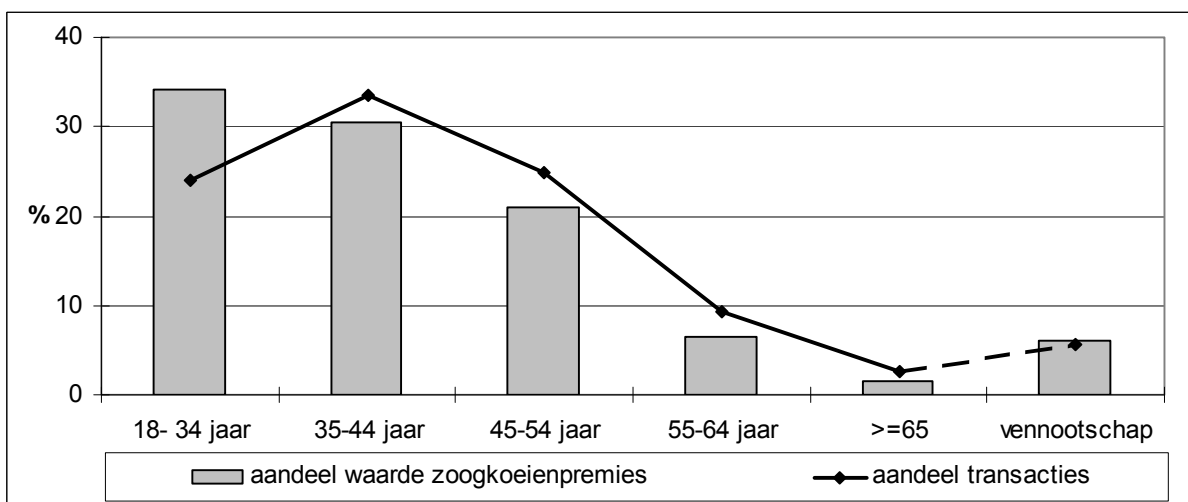
Figuur 14 en Figuur 15 tonen de verdeling van de transacties volgens leeftijd van de bedrijfsleider en dit vanuit het standpunt van zowel de overlater als de overnemer. Er is een duidelijk verschil qua leeftijdsprofiel. Transacties waarbij zoekkoeienrechten overgelaten worden, hebben vooral een oudere bedrijfsleider in tegenstelling tot transacties waarbij zoekkoeienrechten overgenomen worden waar de bedrijfsleiders jonger zijn. De meeste bedrijfsleiders zijn 65 jaar of ouder (38% van de transacties) maar vertegenwoordigen daarmee slechts 25% van het totale aantal rechten overgedragen. Het gemiddelde aantal rechten per transactie is daarmee het laagst (8,0). Daarnaast omvat de categorie 55 – 64 jaar 29% van de transacties en 33% van het totale aantal zoekkoeienrechten. De minste transacties zijn er in de categorie tot 35 jaar (5,5%) en de vennootschappen (2,2%).

Figuur 14. Verdeling transacties van zoekkoepenrechten volgens leeftijd bedrijfsleider vanuit het standpunt van de overlater

Bron: databank ALV op 13.08.2008

Daarentegen bevinden zich in het geval dat zoekkoepenrechten overgenomen worden 24% van de transacties in de categorie tot 35 jaar en 33% van de transacties in de categorie 35 – 44 jaar. Die vertegenwoordigen daarmee 34,5% en 30,5% van het totale aantal overgenomen zoekkoepenrechten of gemiddeld 17,4 en 11,2 rechten per transactie, wat het hoogst is. Bij nauwelijks 2,5% van de transacties is de bedrijfsleider 65 jaar of ouder.

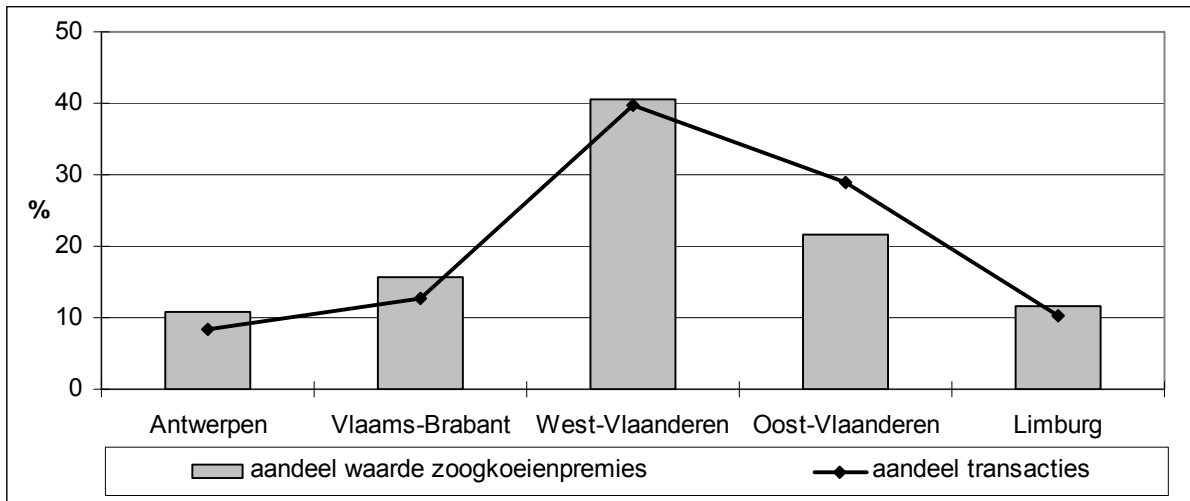

Figuur 15. Verdeling transacties van zoekkoepenrechten volgens leeftijd bedrijfsleider vanuit het standpunt van de overnemer

Bron: databank ALV op 13.08.2008

Figuur 16 toont de verdeling van de transacties volgens provincie en dit vanuit het standpunt van de overlater. De situatie voor de overnemer is min of meer gelijkaardig. West-Vlaanderen telt 40% van de transacties en 40,5% van het aantal overgedragen rechten. Oost-Vlaanderen volgt met 29% van de transacties maar die vertegenwoordigen slechts 21,5% van het aantal rechten. Het gaat hier dus vooral over kleinere transacties (gemiddeld 9,1 rechten per transactie). Antwerpen heeft met 8,5% van de transacties 12% van de rechten en daarmee gemiddeld het hoogste aantal rechten per transactie (15,7 rechten per transactie). Dit komt min of meer overeen met de situatie in Figuur 6 (aantal ZK per provincie) waar Antwerpen

het hoogste aantal ZK per bedrijf heeft en Oost-Vlaanderen het laagste aantal. Wat opvalt, is dat ten opzichte van Figuur 6 het aandeel van de ZK dat verhandeld is, lager is in Oost-Vlaanderen (-6,5%) en hoger in alle andere provincies. Dit impliceert dat in Oost-Vlaanderen relatief minder ZK overgedragen worden.

Figuur 16. Verdeling transacties van zoekoeienrechten volgens provincie vanuit het standpunt van de overlater

Bron: databank ALV op 13.08.2008

4 Samenvatting en discussie

In 2007 hebben 2.810 bedrijven 34.196 toeslagrechten (TR) ter waarde van bijna 15 miljoen euro overgelaten (Tabel 7). Dit houdt 7% in van het totale aantal TR (485.573) en 6,2% van de totale waarde van de TR (bijna 241 miljoen euro). De overgrote meerderheid daarvan (bijna 99%) zijn gewone toeslagrechten (GTR) en het merendeel (bijna 98%) wordt definitief overgedragen zonder grond. Ten opzichte van de totale TR is vooral het aantal overgedragen TR per bedrijf zeer laag (12,2 versus 19,6). Daarnaast is de waarde per TR lager (438 euro versus 496 euro) zodat uiteindelijk de waarde van de TR per bedrijf laag is (5.332 euro versus 9.732 euro). Dit betekent dat vooral bedrijven met weinig TR deze TR overdragen of dat een aantal bedrijven slechts een deel van hun TR overlaten.

Tabel 7. Overdracht van toeslagrechten (TR) tussen landbouwers en naar de nationale reserve (NR), en het totaal aantal toeslagrechten (TR) in 2007

	# bedrijven	# rechten	waarde rechten (€)	waarde / bedrijf (€)	waarde / recht (€)	# rechten / bedrijf
Overdracht TR	2.810	34.196	14.982.267	5.332	438	12,17
TR naar NR	674	11.466	412.976	613	36	17,0
Totaal TR	24.754	485.573	240.898.868	9732	496	19,6

Bron: databank ALV op 13.08.2008

In 2007 zijn door 674 bedrijven 11.466 TR ter waarde van 412.976 euro (verplicht) afgestaan aan de nationale reserve (Tabel 7). Het merendeel (97%) zijn GTR. De waarde per TR afgestaan aan de reserve bedraagt 36 euro wat zeer laag is in vergelijking met de 496 euro bij het totaal van de TR. Het aantal TR per bedrijf is slechts iets lager. Dit betekent dat vooral TR van zeer lage waarde naar de reserve gaan, en dat ten gevolge daarvan het verlies voor het bedrijf in zijn geheel zeer laag is (gemiddeld 613 euro per bedrijf).

Naast TR kunnen ook zoekkoeienpremierechten (ZK) verhandeld worden (Tabel 8). In 2007 zijn er 794 transacties waarbij 9.030,2 ZK overgelaten zijn (hetzij aan andere landbouwers hetzij aan de Vlaamse reserve), en zijn er 1.004 transacties waarbij 9.089,6 zoekkoeienrechten overgenomen zijn (hetzij van landbouwers hetzij van de Vlaamse reserve). 754,3 rechten zijn van de reserve naar landbouwers gegaan en 694,9 rechten zijn van landbouwers naar de reserve gegaan. De toekenning van rechten uit de reserve gebeurt aan jonge bedrijfsleiders (71% is jonger dan 35 jaar) en in kleine aantallen (gemiddeld 1,54 ZK per bedrijf). Indien er een verlies is van ZK wegens niet-gebruik aan de reserve gaat het om een beperkt aantal per bedrijf (gemiddeld 5,8 ZK per bedrijf) en om vooral oudere bedrijfsleiders (bijna de helft is 65 jaar of ouder).

Tabel 8. Verhandeling van premierechten van zoekkoeien in 2007

Overlater		Overnemer		Nationale reserve	
aantal transacties	aantal rechten	aantal transacties	aantal rechten	aantal rechten van	aantal rechten naar
794	9.030,2	1.044	9.089,6	754,3	694,9

Bron: databank ALV op 13.08.2008

Tabel 9 toont enerzijds het aandeel bedrijven en het aandeel steun volgens leeftijd van de bedrijfsleider wat betreft de handel in TR en ZK (exclusief toekenning rechten uit de reserve en verlies rechten aan de reserve wegens niet-gebruik) en dit vanuit zowel het standpunt van de overlater (LT) als de overnemer (NM). Anderzijds wordt eveneens de overdracht van TR naar de nationale reserve (NR) in de tabel opgenomen.

Tabel 9. Percentage bedrijven (%B) en percentage steun (%S) volgens leeftijd bedrijfsleider voor de verhandeling van toeslagrechten (TR) en zoekkoeienquotum (ZK) vanuit standpunt overlater (LT) en overnemer (NM), en overdracht TR naar nationale reserve (NR).

	TR				TR naar NR		ZK			
	LT		NM		% B	% S	LT		NM	
	% B	% S	% B	% S			% B	% S	% B	% S
< 35 jaar	5	9	20	32	2	1	5	8	24	34
35 – 44 jaar	12	17	32	28	12	11	9	12	33	31
45-54 jaar	15	19	22	14	17	13	16	19	25	21
55 – 64 jaar	23	24	10	7	18	22	29	33	9	7
>= 65 jaar	37	20	4	2	40	32	38	25	2	2
Vennootschap	9	10	12	16	6	15	2	3	6	6

Bron: databank ALV op 13.08.2008

Wat de verhandeling van TR en ZK betreft is er een duidelijk verschil in het leeftijdsprofiel tussen overlaters (LT) en overnemers (NM). Het grootste aantal bedrijfsleiders die TR en ZK overlaten is 65 jaar of ouder. Het aantal bedrijfsleiders jonger dan 35 jaar is eerder beperkt, net zoals de vennootschappen. Hetzelfde patroon wordt waargenomen wat betreft de overdracht van TR naar de NR. Daarentegen bevindt zich het grootste aantal bedrijfsleiders die TR en ZK overnemen in de jongste leeftijdscategorieën (< 35 jaar, 35 – 44 jaar en 45 – 54 jaar). Het aantal bedrijfsleiders van 65 jaar of ouder is hier zeer beperkt. Een tweede opvallend feit is dat bij de overnemers in de jongste leeftijdscategorie (en de vennootschappen) het percentage steun groter is dan het percentage bedrijven, in tegenstelling tot alle overige leeftijdscategorieën. Dit terwijl bij de overnemers het percentage steun bij bedrijfsleiders van 65 jaar of ouder een stuk lager is dan het percentage bedrijven, in tegenstelling tot alle andere leeftijdscategorieën en de vennootschappen.

5 Referenties

Campens V., Bas L., Samborski V. & Carels K. (2006) *Analyse van de rechtstreekse steun uit Pijler I aan de landbouwer 2005: van premie naar toeslagrecht*. Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Deuninck J. (2008) *Analyse van de rechtstreekse steun uit Pijler I aan de landbouwer: campagne 2006*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Deuninck J. (2009) *Analyse van de rechtstreekse steun uit Pijler I aan de landbouwer: campagne 2007*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.